

РОЛЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто сутність та принципи антикризового управління підприємством, виявлено зовнішні фактори, які провокують виникнення кризи на підприємстві та наслідки до яких вона призводить.

Ключові слова: антикризове управління, криза, кризова ситуація, превентивні заходи, банкрутство.

Abstract

The essence and principles of enterprise crisis management, externalities, which provoke a crisis at the enterprise and its consequences are discussed in the article.

Key words: crisis management, crisis, crisis situation, proactive measures, bankruptcy.

В умовах конкурентного середовища існує висока ймовірність виникнення і розвитку кризи в процесі діяльності будь-якого підприємства, що зумовлює потребу у здійсненні спрямованого антикризового управління.

Для того, щоб проводити відповідні заходи по збереженню стабільного функціонування підприємства і виконання ним відповідних функцій необхідно встановити для початку, що являє собою саме значення криза. Точний переклад слова «crisis» означає – «перелом», «критичний момент», «потрясіння», тобто, криза - це переломний етап у функціонуванні підприємства, спровокований дією внутрішніх і зовнішніх чинників, тоді як антикризове управління - це система своєчасних прийомів і методів, здатних попередити фінансову кризу і уникнути банкрутства.

У працях науковців зарубіжжя антикризовий менеджмент розглядають як діяльність, яка спрямована на подолання стану, що загрожує існуванню суб'єкта господарювання. Попереджувальний характер антикризового управління полягає у створенні інструментів, які б надали інформацію про наближення переломного періоду та необхідність розробити нові напрямки розвитку підприємства.

Вітчизняні науковці, у свою чергу, розглядали антикризове управління як всебічну систему управління, яка направлена на попередження та усунення несприятливих для підприємства явищ, з використанням наявних ресурсів та потенціалу виживання, або здійснення спеціально направлених заходів (санація, реструктуризація, банкрутство, ліквідація).

Достатньо вичерпне визначення надав А. П. Градов, який визначав антикризове управління як сукупність послідовних узагальнених заходів: аналізування стану макро- і мікросередовища, вибір відповідної місії підприємства; вивчення економічного механізму виникнення кризових ситуацій та створення системи сканування зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства для раннього виявлення слабких сигналів про кризу; стратегічний контролінг діяльності підприємства та розроблення стратегії запобігання його неплатоспроможності; оперативна оцінка та аналізування фінансового стану підприємства, виявлення можливості виникнення неплатоспроможності (банкрутства); розроблення системи дій в умовах кризи щодо виходу з кризової ситуації; постійний облік ризику підприємницької діяльності та розробка заходів щодо його зниження [1].

У світовій економіці існує таке явище як періодичні цикли, які характеризуються підйомами і спадами. Дослідники мали різні погляди на тривалість циклів, проте думка про те, що розвиток економіки має нестабільний характер була спільною для всіх. Дане явище відбувається на державному рівні, на рівні підприємства, на рівні створення та просування товару. Кожне явище має свій життєвий цикл, проте важливим є вміння пристосовувати діяльність підприємства до зміни зовнішніх умов та працювати над системою заходів, які даватимуть поштовх до відродження та подальшого розвитку підприємства.

Ще одним важливим аспектом є те, що економіка країни як зовнішній фактор впливає на діяльність підприємства, при цьому відбувається і зворотній процес, тому що діяльність кожного підприємства у загальній своїй сукупності здійснює зміни у економіці.

Вплив нестабільності економіки на виникнення кризи на підприємстві прослідкуємо на прикладі ПАТ «Одеський коровай».

ПАТ «Одеський коровай» – підприємство-виробник хлібобулочної продукції та кондитерських виробів в м. Одеса та Одеській області. На обласному рівні підприємство вважається лідером по виготовленню хлібобулочних виробів, проте часто працює в збиток. Це пов'язано з тим, що на його діяльність здійснює вплив держава, оскільки в асортименті продукції є хліб, який є соціальним продуктом і ціни на який визначає у більшості випадків держава.

Основними ризиками та істотними проблемами, що впливають на діяльність товариства є:

- нерентабельність - емітент повідомляє про збитки у 2014 році та припускає можливість збитків у наступному році чи в подальшому;
- нестача ресурсів - швидкий розвиток бізнесу може виснажити управлінські та оперативні ресурси або перед емітентом можуть виникнути проблеми з отриманням за прийнятну ціну якісної сировини чи комплектуючих, потрібних для оперативної діяльності емітента;
- конкуренти - протягом звітнього періоду в умовах зростаючої конкуренції емітенту могло не вистачити ресурсів для збільшення своєї частки на ринку, що негативно позначилося би на його операціях та прибутках.

Варто також відзначити і основні фактори, які впливають на скорочення ринку хлібобулочних виробів:

- скорочення кількості потенційних споживачів, як за рахунок природного скорочення населення, так і в результаті окупації частини території України російськими військами і терористами ЛНР і ДНР;

- зниження купівельної спроможності населення. Станом на вересень 2014р. рівень реальної зарплати скоротився на 19,2 % (від рівня грудня 2013р.), офіційна кількість безробітних зросла на 4,1 %, інфляція зросла до рівня 16,2 % (по відношенню до грудня 2013р.);

- стрімке зростання цін на хлібобулочну продукцію. У вересні 2014р. ціни на хлібобулочні вироби були на 18,0 % вище цін грудня 2013р. Відповідно, через зменшення внутрішнього попиту знизився і обсяг виробництва хлібобулочних виробів в Україні у звітному періоді.

У вересні 2014р. обсяг виробництва хлібобулочних виробів скоротився на 1,3 % порівняно з попереднім місяцем і на 8,9 % в порівнянні з вереснем 2013р [2]. Підприємство стикається з ситуацією, коли криза, будучи навіть локальною чи мікрокризою, як ланцюгова реакція може поширюватися на всю систему чи всю проблематику розвитку, тому що в системі існує органічна взаємодія всіх елементів, і проблеми не зважуються окремо.

Економічні кризи відбивають гострі протиріччя в економіці країни чи економічному стані окремого підприємства, фірми. Це кризи виробництва і реалізації товару, взаємин економічних агентів, кризи неплатежів, втрати конкурентних переваг, банкрутства й ін. У зазначеній групі окремо можна виділити фінансові кризи [3].

Виникнення кризи обумовлює певні загрози та ризики для процесу функціонування підприємства, а її проходження (подолання) має певні наслідки для подальшої «долі» підприємства – позитивні, якщо має місце розв'язання накопичених протиріч та забезпечення оновлення фундаментальних засад ведення бізнесу, або негативні, якщо наслідком кризи є призупинення діяльності підприємства, виникнення ситуації банкрутства, добровільна або примусова ліквідація господарського суб'єкта [4].

Антикризове управління базується на таких основних принципах:

- попереджуваче управління кризовими явищами у фінансовій діяльності підприємства шляхом ранньої їх діагностики та розробки системи превентивних заходів;

- диференційований підхід до кризових явищ в залежності від рівня небезпеки та фінансового розвитку підприємства;

- своєчасне та адекватне реагування на окремі кризові явища;

- першочергова реалізація внутрішніх можливостей стабілізації підприємства;

- санация з метою уникнення банкрутства [5].

Висновок: Підсумовуючи усе викладене вище, криза являє собою явище, яке може виникнути на певному етапі функціонування підприємства. Вона може як мобілізувати ресурси підприємства до виведення фірми з даного стану, перегляду напрямів діяльності та вивести його на новий рівень, рівень оновлення, розвитку і функціонування по-новому, проте може і привести до банкрутства та повної ліквідації. З даних причин, на підприємстві необхідним є антикризове управління підприємством, що дає змогу не лише виявити кризу та усунути її наслідки, але й запобігти її виникненню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Градов А. П. Национальная экономика / А. П. Градов. – 2-е изд. – СПб : Питер, 2005. – 240 с
2. .Агенство з розвитку фондового ринку «SMIDA». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/52241/156/templ>
3. Чернявський А. Д. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / А. Д. Чернявський. – К. : МАУП, 2006.
4. Боронос В. Г. Управління фінансовою санацією підприємств : навчальний посібник / В. Г. Боронос, І. Й. Плікус, І. М. Кобушко. – Суми : Вид-во СумДУ, 2010. – 437 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/finsanation/>
5. Данілов О. Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнтко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.

Закревська Каріна Віталіївна – студентка факультету менеджменту та інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця. E-mail: zakrevskarina@gmail.com

Zakrevska Karina – student of Faculty of management and informational security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. E-mail: zakrevskarina@gmail.com

Науковий керівник: Карачина Наталія Петрівна – д.е.н., професор кафедри менеджменту, маркетингу та економіки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, karachyna.n@gmail.com

Scientific leader: Karachyna Natalia Petrivna – D.Sc., Professor of Management, Marketing and Economics of the Vinnytsya national technical university, Vinnytsya, karachyna.n@gmail.com.